

Надія Мірзоян

*Єреванська філія Тернопільського національного
економічного університету*

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ (У ПОРІВНЯННІ З ВІРМЕНСЬКОЮ МООВОЮ)

В умовах переходу вищої школи до стандартів європейської освіти і входження України в освітянський європейський простір спостерігається підвищений інтерес до української мови. Україна – велика європейська держава – приваблює бізнесменів, іноземних студентів, біженців та ін., які приїжджають в Україну і вивчають там українську мову.

Вивчають українську мову і за межами України. Так, у 2010 році отримали можливість на постійній основі вивчати українську мову, історію та літературу студенти Кембриджського університету. Вивчають українську мову в університетах США, Канади, Росії, Польщі. Програми орієнтовані на те, щоб формувати розуміння України, виховувати нове покоління аналітиків, політиків, економістів, дипломатів, які знають і розуміють Україну. Безумовно, успішне проведення в Україні фінальної частини Чемпіонату Європи з футболу Євро-2012, позитивні враження іноземних громадян від України та її людей великою мірою сприятимуть утвердженню позитивного іміджу країни у світі та зростанню інтересу до неї.

В Єреванській філії Тернопільського національного економічного університету викладання української мови введено з 2001 року, з моменту заснування навчального закладу. З упевненістю можна сказати, що у Вірменії лише тут, в Єреванській філії ТНЕУ, українську мову вивчають на такій широкій основі. Більше того, за межами України на просторі СНД це, мабуть, єдиний виш, де викладають не лише українську мову, але також українську літературу та ділову українську мову.

Важлива роль у викладанні цих навчальних дисциплін належить вихованню поваги до української нації в цілому, до української мови, культури, історії, традицій і звичаїв українського народу, що сприяє зміцненню дружніх відносин між двома народами – українським та вірменським.

Мета навчання – за досить обмежений час навчити студентів використовувати стандартні мовні конструкції, відпрацювати навички

спілкування в різноманітних життєвих ситуаціях, дати основи правил письма, ознайомити з традиціями і культурою країни. Послугуватися українською мовою в процесі формування не тільки професійних, а й загальнолюдських знань, використовувати її в разі необхідності в усіх сферах суспільного життя – основне завдання навчання.

Вивчення української мови в Єреванській філії ТНЕУ відбувається на основі двомовності – через посередництво російської або вірменської мов. Усі три мови – українська, вірменська, російська – є представниками однієї великої мовної сім'ї – індоєвропейської, тобто вони – родичі, хоч і перебувають у різному ступені спорідненості.

Вірменська мова є своєрідною й унікальною мовою. Не менш оригінальним і унікальним є вірменське письмо. Найбільшою проблемою щодо вірменської мови була проблема визначення її приналежності до певної мовної групи.

У 1875 році вийшла стаття Г. Гюбшмана «Про місце вірменської мови серед індоєвропейських мов», у якій автор приходить до висновку, що вірменську мову слід розмістити між іранськими і слов'янобалтійськими як самостійну гілку.

Вирішуючи проблему місцезнаходження вірменської мови, Г. Гюбшман та інші дослідники (А. Мейє, Х. Педерсен) використовували дані слов'янських мов. Результати свідчили про те, що вірменська і слов'янські мови мають багато спільного. Вірмено-слов'янські граматичні та лексичні паралелі представляють великий інтерес для дослідників. Вірменську мову з українською, а також іншими слов'янськими мовами об'єднує певна кількість фонетичних і морфологічних відповідностей, велика кількість лексико-семантичних груп, наприклад:

родичі: մայր – мати, դուստր – дочка, սփեւուր – свекруха;

- організм, частини тіла: աչք – очі, սիրտ – серце, գլուխ – голова;

- природа, звуки: ձմեռ – зима, աշուն – осінь, ամիս – місяць, ձայն – дзвін;

- тварини: մուկ – миша, իժ – вуж;

- прислівники: վեր – вверху, ներքև – вниз;

- займенники: ես – я, դու – ти

В Єреванській філії ТНЕУ навчання відбувається за комунікативно спрямованою методикою, яка дозволяє опанувати мову в режимі живого спілкування. В основі процесу – активна участь у діалогах, читання і запам'ятовування текстів, засвоєння граматичних

конструкцій, вивчення обов'язкових граматичних та лексичних правил. Методи пояснення можуть бути різними. Важливо знаходити відповідності окремих слів у різних мовних культурах. Можна сказати, що людина, яка вивчає українську мову і знайома хоча б трохи з російською мовою, починає вивчення української не на порожньому місці. У своєму активі вона має знання кириличного алфавіту і найпростішої базової лексики, спільної, як правило, для української та російської мов.

Однак реалії сучасного життя такі, що на просторі СНД залишається все менше молодих людей, які володіють російською мовою, і, навчаючи їх української, доводиться відштовхуватися від рідної для них мови, у нашому випадку – вірменської.

При вивченні будь-якої іноземної мови важливо закріпити певні навички у вимові.

У зв'язку з двомовністю поширена думка про існування «важкої» вимови і «легкої» вимови. Рідна вимова завжди дається представникам певної мови і тою чи іншою мірою є важкою для представників інших мов, тому що відрізняються артикуляційні системи, які лежать в основі порівнюваних фонетичних систем. Ці системи можуть відрізнятися одна від одної, але, в той же час, у чомусь можуть і збігатися.

У цьому і закладена складність і легкість оволодіння вимовою чужої мови. Звичайно ж, над вимовою треба працювати. Л. В. Щерба писав, що якщо не вживати відповідних заходів, то іноземна мова, що знаходиться на стадії вивчення, виявиться недосконалою перш за все у вимові. Щоб навчитися правильно вимовляти, необхідно засвоїти ряд нових незвичних рухів, при тому засвоїти їх так, щоб вони стали рефлекторними, тобто звичними, щоб вони здійснювалися майже без контролю свідомості.

Голосних звуків в українській мові, як і у вірменській, – 6. Чотири з них практично повністю збігаються за вимовою – це звуки а, о, у, е.

Деяку складність представляють у вимові і розпізнаванні звуки і – и, але не окремо взяті, а в поєднанні з приголосними. Тому корисними є вправи для вимови звукових пар: *ми – мі, ли – лі, жи – жі, ти – ті* і т. д.

Не є важкою вимова букв *ї, є, я*, що складаються з двох звуків. У вірменській мові звукосполучення *յի, յը, յա* є поширеними, а вірменська буква *ե* за звуковим складом відповідає українській *є*, як у слові Єреван – *երևան*.

Як і в українській, у вірменській мові присутнє чергування і випадіння голосних. Вірменська: *սեր-սիրելի, տեր-տիրելի, գրել-գրիր, տղև-տղեր*; українська: *сіль-солі, річ-речі, день-дня*.

Наявність в обох мовах явищ чергування і випадіння голосних полегшує розуміння й засвоєння теоретичного і практичного знання мови. Звуки *а, о, у, и* в українській мові вимовляються чітко як під наголосом, так і в ненаголошеному положенні, що полегшує їх вимову.

Приголосних звуків в українській мові 32. Практично всі вони мають відповідності у вірменській мові. Українські приголосні розрізняються за твердістю-м'якістю: *л-л', н-н', т-т'* і т. д., у той час як вірменські майже не пом'якшуються і вимовляються твердо. Але ця відмінність легко долається вправами на вимову звукових пар, про що вже говорилося. Слова з апострофом, уживаним в українській мові, вимовляти нескладно, оскільки тверда вимова приголосних взагалі характерна для вірменської мови. Значно полегшує оволодіння українською вимовою наявність африкат *дз* (вірм. – *ճ*), *дж* (вірм. – *ջ*) в обох мовах, а також присутність в українській мові поряд з дзвінким звуком *г* гортанного придихового звуку *г*: *гай – һуґ*.

Все це значно наближує вимову українських і вірменських звуків як окремо, так і слів у цілому і сприяє, при відповідних вправах, швидкому оволодінню українською вимовою носіями вірменської мови. Безсумнівно, що за орфоепічними нормами і показниками українська й вірменська мови є значно ближчими, ніж російська та вірменська.

Українська мова легко піддається графічному запису, оскільки в ній у цілому діє правило: що чуємо, те й пишемо, а що пишемо, те й вимовляємо. Ця уявна простота свідчить не про примітивність, а про ясну і чітку, що складалася століттями, систему української мови. Винятки з цього правила нечисленні, їх легко можна засвоїти і застосовувати на практиці, досягаючи високого ступеня грамотності.

Молодь легко сприймає все нове, швидко освоює технічні новинки. Можна сказати, існує певне «затехнологізування» свідомості і мислення. Робота з командами та довідковими матеріалами на комп'ютері – це не читання Туманяна або Шевченка, Шекспіра чи Пушкіна. Якщо раніше засвоювали англійську мову через пісні «The Beatles», то тепер – через команди на мобільному телефоні. Не треба писати листи і дотримуватися граматичних, пунктуаційних, синтаксичних та інших правил – є короткі sms-ки, які часто порушують закони мови. Не треба писати лекцій – є копіювальна техніка. Ряд цей

можна продовжити. Не так давно по одному з телевізійних каналів проходила дуже правильна реклама: «На світі є місця, де ти можеш мовчати, але щоб жити гідно, бути щасливим, стати успішним, ти повинен говорити». Можна додати: треба вміти говорити, і говорити не тільки рідною мовою.

-
1. Методика навчання української мови в ДВНЗ та середніх освітніх закладах. Кредитно-модульний курс : навч.-метод. посіб. / За заг. ред. О. І. Потапенка. – К.: Міленіум, 2006. – 332 с.
 2. Потелло Н. Я. Українське ділове мовлення і спілкування: навч. посіб. / Н. Я. Потелло, Г. Є. Скиртач. – К.: МАУП, 2003. – 440 с.
 3. Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность / Л. В. Щерба. – Л., 1974.